

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kouffka Péter*

Cím: *Az új városház tornya az
Andrássy-út lezárásában.*

Forrás: *Magyarország*

Bp.
(Hely)

1929. I. 20.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old.)

Osztályozás

Tárgy *725.092.1*

Hely *Andrássy út*

Idő *"1929"*

Az új városház tornya az Andrássy-út lezárásában

A *Magyarország* karácsonyi számában *Póka-Pivny* Béla fölvetette az Andrássy-út városfelőli torkolatának kérdését és arra egy megoldást javasolt.

Legyen szabad a továbbiakban ezt a tervet megbirálni, még pedig egy másik, jobbnak vélt terv felvetésével kapcsolatban.

Póka-Pivny rendkívül éles városrendezői szeme észrevette, hogy az Andrássy-út és a Károly-körút tengelye az Erzsébet-tér tengelyében találkozik. Ezt a tényt nagyszerű érzékkel kiindulásul használja a helyzet megoldására; de az előny felhasználásában helytelen irányba tartott. A Károly-körutat folytatva az Erzsébet-téren keresztül, belevízi a Tisza István-utcába és befejezi a belső körutat a Ferenc József-téren. Az Andrássy-utat is folytatja az Erzsébet-tér közepéig, ahol egy emlékművel gondolja hangsúlyozni a két fő-út tengelyének metszési vonalát. A Tisza István-utca körütti szélesítve vezetné le a két fő-út Budára és Dunapartra igyekvő villamos- és kocsiforgalmát.

A terv nem oldja meg az Andrássy-út torkolatát, mert azt egy még mindig rossz és zavaros kereszteződés után, rövid utcadarabbal egy kertbe vezet. Hosszu utvonalnál még akkor is rossz a kertben való befejezés,

ha az történetesen jól van is megoldva. Ez semmiképpen sem lezárás. Azért tették a németek az Unter den Linden végére a Brandenburger-Thort, hogy sugárutjukat lezárják a Tiergarten szabad, zöld területe előtt. Oszlopszerű műemlék nem nevezhető lezárásnak, mert az a hosszú utvonatról fogpiszkálónak látszik. Egy ilyen nagy út, mint az Andrássy-út, lezárásához egy monumentális torony felépítése szükséges.

Hasonló helyzet alakul a Károly-körútnál. Az a korcs utvonaldarab, ami két előnytelenül alakuló telektömb között az Erzsébet-térre folytatná a körút vonalát, semmiképpen sem volna a legszeleesebb körútunk folytatása. A téren át az út csak elméletben haladna keresztül, a forgalom megkerülné a papíron lefektetett utvonalat. A tér nyugalmát elrontaná, de a forgalmon nem segítené.

A Tisza István-utca kiszélesítése oly nehézségekbe ütközik, hogy még akkor is megdöntené a tervet, ha az tényleg azokat az előnyöket nyújtaná, miket tervezője neki tulajdonít. A Tisza István-utca torkolata a Ferenc József-térre 23 méter széles, a Lloyd-épület és a Kereskedelmi Bank épülete között, állós irányban, tehát magábfoglalva a Dorottya-utca forgalmát is. Ez a 20 méter nem bővíthető, mert a Lloyd-palota egyik egytorma széles. Ennek a tervnek az a nagy-

nagyon becses műemlékünk, a Kereskedelmi Bank palotája pedig évszázadok múlva is állni fog. A 23 méter széles utca azonban nem körút és főleg nem képes lebonyolítani az Andrássy-út és belső körút Budára, valamint a Dunapartra igyekvő forgalmát. Másutt is a legnagyobb nehézségekbe kerülne a Tisza István-utca kiszélesítése. Beljebb tolni ott a beépítési határvonalat, ahol három-négymeletes házak vannak, már zűrzavart okoz és nem vezet semmi eredményre. Nehéz elképzelni azt a harcot, amit a Közmunkák Tanácsa egy pár négyszögölnyi közterület megszerzéséért rendszerint folytatni kénytelen. A háztulajdonos megrémül, ha az új házat kisebb telken kell megépítenie, mint a régi volt. Inkább az öreg épületet hagyja meg. Az ilyen szabályozási vonal ahelyett, hogy az építési kedvet előmozdítaná, legtöbbször visszariasztja az építetőköt. Ennek köszönhetjük a járdatestbe ugró otromba házakat és az ezek tüzfalán éktelenkedő hirdetéseköt. A visszatolt szabályozási vonallal csak ott szabad operálni, ahol földszintes, rozoga házak vannak. A kétségtelenül fennálló problémák

megoldását ezek szerint máshol kell keresni. Egy városrendezési probléma a már meglevő városrészben, rendszerint a problémák sorozatát idézi fel. Nem egyszer megtörténik, hogy ügyesen összefoglalva, egymás nehézségeit kiegyensúlyozzák.

Az új városháza az Erzsébet-téren

Két igen fontos kérdést kell a meglevő

problémákhoz hozzácsatolni, hogy egy önként kínálkozó megoldáshoz jussunk. Ez a két nehéz kérdés a Szent István-templom kiszabadítása és az új városház elhelyezése. Az itt vázolt terv mind a négy problémának megoldását mutatja be. A kiindulás ennél a tervnél is az a terv volt, hogy az Andrássy-ut és a Károly-körút tengelye az Erzsébet-tér tengelyében metszük egymást. Ezt az előnyt úgy igyekeznek, ellentétben a másik tervvel, felhasználni, hogy egy középülettel zárja le a két főutvonalat, az Erzsébet-tér helyére épített új városházával. Ezzel a gondolatallal egy csapásra minden megoldódik. A rég városház területe felszabadul, ennek az értéke bőségesen elég az Erzsébet-tér és Károly-körút között levő telektömb kiszajátítására, egészen a Szent István-templomig terjedőleg. Vizsgáljuk meg ezt a keresztülvihetőnek látszó tervet elsősorban *esztétikai szempontból*.

Az Andrássy-ut egy impozáns térre torkollik és tengelyében az új városház tornya áll. Ugyanezt a vitathatatlanul pompás helyzetet találjuk a Károly-körútnál is. Harmadik előny e térnek a Szent István-templom kiszabadítása. Ugyan kinek nem szűrt szemét az, hogy ezt a hatalmas templomunkat örökösen csak hátulról látja. Egy pillantás a térképre meggyőz bennünket arról is, hogy e téren megérdemelt helyre kerül. Negyedik előnye, hogy egy műemlékünk, a Deák-téri templomot nemcsak megmenti, hanem kellő hozzáépítéssel gazdagítva, egy világvárosi térnek második sulypontjává teszi.

Ugyancsak méltó helyen lesz az új városháza mellett a Törny-Pogány féle Adria-palota. Erre gondolni kell, mert közel vagyunk ahhoz az időhöz, mikor korunknak megfelelően ez a leszűródött modern stílusu palota a maga szépségével kiváló helyet követel a műemlékeink között. Így csak az Anker- és Szerecsen-utca közötti résznek kell kiépülni, hogy a tér teljes szépségében kibontakozzon.

Ez a tér 500 méter hosszú és 100—160 méter széles, tehát négyszer akkora, mint az Erzsébet-tér, amit részben fel kellene áldozni érte. Erre a térre torkollik a legszelebb körútunk és a legszebb sugárutunk: ezen az óriási befásított téren volna három egyszerű középületünk: a Szent István-templom, az új városháza és a Deák-téri templom. Összehasonlításként a bécsi Ringet említem meg, mely ép oly széles, mint a Károly-körút: az új tér nagysága megegyezik a Rathausplatz területével, tehát azzal a hatalmas térrel, melyet a Rathaus, az egyetem, a Burg-színház és a parlament között találunk. Aki ezt látta, az el tudja képzelni, hogy mit jelent egy ilyen tér a mi Andrássy-utunkkal gazdagítva. A környék kinos esztétikai problémáit tehát megoldja a terv

Egy új nagy tér

Vizsgáljuk meg most *zöld terület szempontjából*. A feláldozott Erzsébet-tér helyett *négyszer akkora teret kapunk*, kissé eltelve eredeti helyéről. Jólal több növényzet elhelyezésére nyílik itt alkalom, mint a jelenlegi Erzsébet-téren. Bizonyára lesznek, akik aggódva gondolnak egy nyugalmas park elpusztítására. De tekintsük meg, hogy mit kapunk érte és mit veszünk vele. Elvesztjük egy nagy, éppen nem mondható parkunkat, mely nem elég kicsi ahhoz, hogy zárt térhatást adjon, mint a József-tér. Elvesztjük a gyermekek, dadák és verebek kellemes tartózkodási helyét. Elvesztjük a Nemzeti Szalón épületét, ami semmiesetre sem jelent építőművészeti emlék szempontjából megrövidülést. Át kell helyezni a Semmelweis-szobrot, azonban a Semmelweis-utca torkolatában, egy kisebb tér közepébe, így egy kétségtelenül előnyösebb helyre kerülhet. Nélkülöznünk kell egy pár évtizedre az öreg platánokat Erre mellesleg megjegyzem, hogy igen tekintélyes fáknak 100—200 méterre való áthelyezése már nem tartozik a lehetetlenségek közé; ezt Münchenben pár év előtt bebizonyították. Azonban a fák hiányát csak egy generáció érzi meg, de egy ilyen hatalmas tér létesítése egy város egész jövőjére szól. A mai Erzsébet-tér növényzetének nagy része a leendő városház udvarán érintetlenül megmaradhat. Tekintve a városháza jellegét, kertje nyilvánosnak mondható és átjárókon át össze lehet fűzni az új parkkal és a József-térrel. A városház előtti park több mint fele volna a jelenlegi Erzsébet-térnek. Nyugalmas kis zöld területtel gyarapodna a Belváros a Deák-templom mögött. Ilyen zavartalan kis parkterületek többfelé oszlanának el. Nagy kert helyett square-eket ad, ami a modern városrendezés külföldön jól bevált vezermotívuma. Az egész tér területe nagyobb a Szabadság-térnél, sőt nagyobb a Tisza Ká-

már-térnél is. Így világos az, hogy a cserült zöld folt szempontjából is nagyon előnyös

A közlekedés

Meg kell ezek után vizsgálnunk a *közlekedés kérdését*. A Belváros forgalmát a tér tölcészerűen ontja a Lipótváros, a Nyugati-pályaudvar, az Andrássy-ut és a Király-utca irányába. Egy széles, szabályozott kereskedelmi utcát létesít a Semmelweis-utcaból. Az Andrássy-utnak Lánchíd felé irányuló forgalmát két utca bonyolítaná le. A Tisza István-utca a hid felé, a Zrínyi-utca az Andrássy-ut felé kellene vezetni a közlekedést. Ezzel elérjük ugyanazt, mintha kétszeresére szélesítettük volna az utcát, mert a kettő egyforma széles. Ennek a tervnek az a nagy-

szzerű előnye is volna, hogy a Zrínyi-utca, amire a Szent István-templom főhomlokzata és főbejárata nyílik, *főforgalmi út* lenne. Ez a templomnak a kiszabadítását bekoronázná. Az Andrássy-ut torkolatánál így végre egy tiszta utcakereszteződést érünk el, ami forgalmi szempontból ma tökéletes megoldást jelent.

Ezek után tekintsük meg, hogyan volna *keresztülvihető a terv*. Első teendő az új városháza felépítése volna. Az Erzsébet-tér megoldható ez a városi adminisztráció megzavarása nélkül. Az új városháza felépítés és a régi felszabadulása után lehet kiszajátítani a szükséges telektömböket. A lerombolandó háztömbök kiürítése így csak akkor kell hogy következzen, mikor már nekik megfelelő épületek készen állanak. A kiszajátítandó terület 18.750 négyzetméter. Ezzel szemben felhasználható 27.750 négyzetméter. Ez az arány lehetővé teszi egy részét a telektulajdonosok teljes kártalanítását, másrészt a régi városház Martinelli-féle homlokzatának megmentését. Nagyon fontos tény ez, mert Pestnek egyetlen nagyarányú, monumentális barokk-épülete a városházának ez a homlokzati része. Ezt nemcsak megmenteni kötelesség, hanem kiegészíteni is. A Semmelweis-utca folytatásában egységes középülettel kell komponálni.

Világos ezek után, hogy pénzügyi tekintetben komoly akadályt nem rejt magában a tér kialakítása. Amint az új városház föl-

építése lehetővé válik, remélhetjük ennek a pompás térnek a megszületését. Ez az idő pedig nem szabad, hogy készületlenül érjen bennünket. Rakovszky Iván, a Közmunkák Tanácsának az élen megkezdte a küzdelmet a főváros rendezellen területeinek szabályozásáért. Ma természetesen a külső perifériák legsürgősebb tervei foglalják el a mérnöki osztály minden erejét. Ez a tervem bizonyítja be azonban, hogy nem ér készületlenül minket az az idő sem, amikor a főváros megdermedt szíve egy jobb korban újjáéledni fog.

Kafka Péter

okleveles építész.

zinyomda 1927 — 1695

